

Нұрмаханова Ж.М.

Қазақ ұлттық аграрлық университет

ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚОҒАМ ҚҰРУ БАРЫСЫНДАҒЫ ЖАСТАР ИДЕОЛОГИЯСЫНЫҢ АЛАТЫН ОРНЫ

Андатпа

Мақалада автор азаматтық қоғам құру идеяларын жүзеге асыру барысында демократиялық принциптеріне аса жоғары мән береді.

Жастарды ұлттық, патриоттық тәрбие беру барысында жастық рухтың алатын орны ерекше екеніне назар аударады. Жаһандануға жаңашылдықпен кіруді ұстану барысында әлемдік озық технологияның тілін, экономикалық-өндірістік басқару тетігін білу қажеттілігі талқыланған. Сонымен қатар, мемлекет тарапынан жастар саясатының дамуына қосатын үлесі.

Кілт сөздер: демократия, Конституция, құқықтық сана, құқықтық мәдениет, мемлекет, халықаралық стандарт, этикалық норма, интернационалдық тәрбие, рухани тәрбие, макродеңгей, микродеңгей, идеологиялық саясат, стратегия.

Қазақстан Республикасын демократиялық, зайырлы, құқықтық, әлеуметтік мемлекет деп Ата заңымыз Конституцияда жарияланғандай оның ең басты құндылығы адам, оның өмірі, құқығы мен бостандығы деп ерекше атап өтілген. Мұның өзі қоғамдағы көп жақты, көп сатылы қарым-қатынастарды реттеудің негізгі құрамы ретінде құқықтық сана мен құқықтық мәдениет маңызының арта түсуіне жол ашты. Қоғамдағы шынайылықтың объективті ақиқаты білімді қоғам қалыптасуының барысында, демократияның барлық мүмкіншіліктерін пайдалана отырып, жан-жақты аша түсетінін дамушы мемлекеттердің өзі дәлел бола алады. Демократияның басты кепілі - құқықтық мәдениеттің жан-жақты дамуы. Ол белгілі дәрежеде заңмен, тәртіппен реттеліп отыратын қоғамдық белсенділік. Мемлекетіміз өзінің алдына ұзақ мерзімге үлкен жоспарлар қойып отырғанын біз жақсы білеміз.

Бұл еліміздің көркейіп, дамитындығын көрсетеді. Отанымызды биік дәрежеге көтеріп, оның болашағына ие болып, гүлдендіретін де жастар болып табылады. Ал жастарды осы бастан ел мен жерге құрмет көрсете білуі мақсатын қазақ халқының ғасырлар бойы сақтап келе жатқан әдет-ғұрыптары мен салт-дәстүрлерінің үлгілерін өз бойына сіңіруге, ғылым мен білімнің соңғы жетістіктерін жете меңгерген кәсіпқойлыққа баулуымыз қажет.

Мемлекеттің өркендеуіне табиғи байлық, халық саны, жердің кеңдігі қандай рөл атқаратын болса, жастардың кәсіпқой, өз ісінің шебер маманы болып қалыптасуы да зор рөл атқарады. Қазақстанның ғылым мен білім саласында жеткен жетістіктерін болашақ ұрпақтың бойына сіңіріп, ұрпақ сабақтастығын басты назарда ұстау қажеттілігі туындайды. Сонда ғана біз алдыңғы қатарлы елдердің деңгейіне көтеріле аламыз.

Қазіргі заманның басты талабы – мемлекеттік және халықаралық стандартқа сай, бәсекеге икемді түрлі саладағы жас мамандарды даярлап шығару. Оның негізіне жалпы адамзаттық құндылықтар жүйесінде даярлығы мол, өзіне қойылатын талаптар мен этикалық нормаларды меңгерген кәсіпқой маман тұлғасын қалыптастыру, отан сүйгіш, интернационалдық сезімде тәрбиеленген, ұлттық тәрбие мен патриоттық тәрбиеге ие жастарды қалыптастыру, дүниежүзілік құқықтық дамудың тәжірибесін меңгеріп қана қоймаған, ел дамуының кәсіптік мүддесіне сай өз көзқарасын қалыптастырған, оларды

пайдалана білуге дағдыланған азаматтарды тәрбиелеу басты парыз болып табылады. Сондықтан да нарықтық экономикаға өтуге байланысты жаңа заман талабына сай, қазіргі ақпараттық және жаңа технологиялық жаңалықтарды өз бойына жинаған, жоғары білікті маман иелерін даярлау ісі құқықтық білім беру және құқықтық тәрбиемен ұштасады. Құқықтық мәдениеті жоғары жастарды тәрбиелеу және қалыптастыру мемлекетіміздің маңызды шаралардың бірі болып табылады.

Қазіргі таңда Қазақстанның қоғамдық өміріндегі басты бағыттардың бірі қоғамдық өмірді барынша демократияландыру, азаматтық қоғам құру идеяларын жүзеге асыру, демократиялық принциптерді сақтау. Бірақ осындай ашық қоғамдық даму жолына түскен еліміздің қоғамдық өмірінде дәл қазіргі таңда өзекті және күрделі мәселелерінің бірі азаматтық қоғам құру және қоғамды демократияландырудағы жастардың жағдайы.

«Қоғамды жетілдіретін де, дамытатын да жастық рух»[2]. Жастық Рух - ұлттық тәрбие мен патриоттық тәрбие негізінде жүзеге асатын құндылық. Сондықтан да «әрбір жасқа ұлттық тәрбие мен ұлттық идеология әрқашан серік болуы тиіс» [2]. Адамды рухани жағынан жетілдіру қоғамды жетілдірудің бірден бір жолы. Жасты рухани жетілдірудің жолы тәрбиелеу, ол мейлі идеологиялық тәрбие, ол мейлі экономикалық тәрбие, ол мейлі саяси, мәдени, құқықтық тәрбие болсын. Тәрбие – бұл аморальдық әрекеттердің алдын алу, жастың моральдық адамгершілік, психологиялық қабілеті қасиеттерін жағымды іс-әрекеттерге бой ұрып, жағымсыз жат қылықтарға төтеп беруге, қарсы тұруға дайындау шаралары. Экономикалық кризис өтпелі кезеңінде халықтың бала тәрбиесіне назар аудармауының салдарынан тәрбиенің қажеттілігі қазіргі таңда байқалып отыр. Бұл жағдайда Кеңес өкіметінің де атеистік идеологиясы да өз ықпалын тигізбей қоймады. Бұл процестер қоғамға кері әсерін тигізуін қазіргі жастардың рухани құндылықтардан, ұлттық құндылықтардан ажырап ұлттық нигелизмге, қылмысқа, нашақорлыққа бой алдыруы, жезөкшелікке түсуі, бөтен дінге өтіп кетуі сияқты қоғамдық ауруға ұшырауынан көреміз. «Бүгінгі психология мамандардың сараптауынша, рухани күйзеліске ұшыраған адамдар бұл дағдарыстан, тек діни сенім арқылы ғана құтыла алады екен» [3]. Бұл жерден көретініміз жастардың рухани құндылықтардан сусындап, өз бойында рухани күшті қалыптастыра алмауынан азғындайтыны, рухани тәрбие жастарымызға өте қажет.

Мемлекеттік тәрбие жүйесін өз кезегінде макродеңгейлік және микродеңгейлік деп бөліп қарастыратын болсақ, микродеңгейде мемлекеттік басқару органдары өз жұмысын бұқаралық ақпарат құралдары – газет, теледидар, радио арқылы жүргізіп, өзінің стратегиялық бағдарламаларын, мақсат-мүдделерін, саяси құндылықтарын насихаттап, азаматтардың санасына сіңіріп отырса үлкен жетістіктерге ие болады. Микродеңгейдегі мақсатты оқу-тәрбие жұмыстарын тікелей жүргізетін жалпы білім беретін орта мектеп, арнаулы орта мектеп, жоғары оқу орындары жатады». Осы оқу орындарында Елбасымыздың идеологиялық саясатын стратегиялық бағдарламаларын насихаттайтын оқу пәндері енгізілсе жастарымызды патриоттық, ұлттық, жастық Рухты қалыптастыруда үлкен рөл атқарады.

Мемлекеттік тәрбие жүйесінен тыс тәрбие жүйесі бұл отбасындағы тәрбие, жастардың мемлекеттік емес, коммерциялық мақсаттағы емес ұйымдары, діни т.б. орындар жатады.

Бұндай тәрбие жүйесі біздің қоғамда біртұтас мемлекеттік идеологияны жастардың бойына сіңіруге ықпалын тигізуі қажет.

Қазіргі кезде жастарға мемлекет тарапынан қолдау көрсетіліп отыр. Жастар саясаты мемлекеттік, партиялық, кәсіподақтық т.б. деңгейлерде жүргізілуде.

Еліміздің жастар саясатының дамуының негізгі бағыттарын анықтайтын құжаттардың біріне 1999 жылғы 28 тамызда №73 Қазақстан Республикасының Президентінің өкімімен бекітілген «Қазақстан Республикасының мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасы» жатады. Осы құжатта еліміздегі мемлекеттік жастар саясатының негізгі

мақсаты мен принциптері, бағыттары айқындалған. 2004 жылдың 7 - шілдесінде Қазақстан Республикасындағы жастар саясаты туралы заң қабылданды. Осы заңның 1-бабында: «Мемлекеттік жастар саясаты - бұл мемлекет жүзеге асыратын және әлеуметтендіру процесінде жастарды қолдауға бағытталған әлеуметтік-экономикалық, саяси, ұйымдастырушылық және құқықтық шаралар жүйесі» көрсетілген.

Заңда жастардың құқықтық статусы белгіленіп, тікелей қатысушы бола алатындығы атап айтылған.

- Мемлекеттік макродеңгейлік тәрбие жүйесінің құралы – бұқаралық ақпараттық құралдар арқылы өңірлік аудандық, ауылдық жерлерде жастар саясатын дамыту бағдарламаларымен ақпараттық қамтамасыз ету;

- Мемлекеттік микродеңгейлік тәрбие жүйесінің жастарды дамытудағы жеке арнайы бағдарламаларымен ауылдық жерлерде жастар саясатын жүзеге асыру және істері жөнінде ақпарат құралдарында мерзімді қорытынды есептерін беріп отыру;

- Жастарға арналған ауылдық жерлердегі әлеуметтік инфрақұрылым объектілерінің құрылысын қолға алу және ұйымдастыру.

2013 жылдың 14- желтоқсанда қабылданған Елбасының «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат. Бір мүдде. Бір болашақ» Жолдауында маңызды мәселелер көптеп көтерілген. Жолдаудың әр бөлімінде нақты бағыттар мен айқын мақсаттар көрініп тұр. Бұған дейін «Қазақстан-2050» Стратегиясы қабылданғаны мәлім. Онда әлемдегі ең дамыған 30 елдің қатарына қосылу басты мақсат етіп қойылған. Ал осы Жолдауда сол мақсатқа жетудің жолдары мен механизмдері, түрлі иірімдері мен тетіктері көрсетілген. Себебі, дамыған 30 елдің қатарына қосылу өте қиын әрі асқан жауапкершілікпен еңбек етуді талап ететін міндет.

Жолдауда Мемлекет басшысы Мәңгілік Ел идеясын көтерді. Онда Мәңгілік Елдің егемендігін тұғырлы ету мәселесіне назар аударды. Мемлекетіміздің болашағын дұрыс бағдарлап, қазіргі замандағы даму үрдістерінен қалып қоймай, әлемдегі өзіміздің лайықты орнымызды иеленуге тиіспіз. Енді бұдан былай тәуелсіздігімізді, мемлекеттігімізді сәт сайын нығайта беруіміз керек. Идеологиялық жұмыстарды жетілдіріп, халқымызды Мәңгілік Ел идеясына жұмылдыруымыз қажет. Негізі, еліміз тәуелсіздік алған жылдардан бергі басты мақсатымыз – Мәңгілік Ел құру болатын. Мемлекет басшысы бұл Жолдауында ол мақсатқа жетудің жолдары мен тетіктерін көрсетіп, кезеңдерін белгілеп берді. Енді Үкімет пен Парламент палаталары, сондай-ақ, басқа да қоғамдық ұйымдардың бәрі осы Мәңгілік Ел идеясының қасынан табылып, кемел келешек жолына жұмылуы керек. Осы орайда бұл идеяны іске асыруда, оқушылар жүрегіне жарқын болашағымызға деген зор сенім мен елімізге деген шексіз сүйіспеншілік орнатуда білім ордаларының маңызы үлкен, жауапкершілігі жоғары екені байқалады. ХХІ ғасырдағы дамыған ел дегеніміз: белсенді, білімді және денсаулығы мықты азаматтар екені даусыз. Ол үшін бірегей білім беру жүйесі мен денсаулық саласының жұмысын жақсарту қажет. Осы орайда замануи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін, білікті мамандар ұсыну аса қажет екеніне көз жеткізген Елбасымыздың жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев Зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек деген ойы, біріншіден, біздерге, Зияткерлік мектептерге, сондай-ақ біздердің жеткен жетістіктерімізге деген зор сенім, екіншіден, үлкен талап екенін түсініп отырмыз. Себебі біздерде Зияткерлік мектептерде жинақталған озық ойлар мен тәжірибені еліміздің мектептеріне тарату жүгі тұр[1].

«Елбасы жолдауларында келешек жастарымыздың қолында екеніне назар аударып отыр. Жастар арасындағы патриоттық сезімді қалыптастырудың бірден-бір жолы – мемлекеттік тіл екені белгілі. Жолдауда «Ана тіліміз Мәңгілік елімізбен бірге Мәңгілік тіл болып қалады!» деп айтылған. «Мәңгілік Ел - ата-бабаларымыздың сан мың жылдан бергі асыл арманы. «Қазақстан-2050» - Мәңгілік Елге бастайтын ең абыройлы, ең мәртебелі

жол», - деп қорытындылады Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев. Біз осыған кәміл сенеміз және де еліміздің өсіп-өркендеуіне бар күш жігерімізді саламыз [1].

Қорытындылай келгенде, азаматтық қоғам құру және қоғамды демократияландырудың өз кезегінде ғаламдық бірқалыпты модельден айырмасын түсіну және жастардың сол қоғамды құруда өз міндеттерін түсінуі тиіс.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар.
2. Нұрхат Шакузадаұлы. Ұлағат: Кітап сериясы. №4.- Алматы, 2002.
3. Ә.Исаев. Қазақстан жастарын саяси-әлеуметтендіру.// Саясат.2004. - №6.-58 - 59б.б.
4. Аманхан Әлімұлы. Қазақстанды космополитизм елесі кезіп жүр. //Заң. 2004. №3.- 44-57
5. Интернет сайт: [http:// user. cituline. ru/ -snt/ diskus/ molipol. htm](http://user.cituline.ru/-snt/diskus/molipol.htm)
6. [aeli. altai.ru/ nauka/ sbornik/karimbayev. htm/](http://aeli.altai.ru/nauka/sbornik/karimbayev.htm/)

Ж.М. Нурмаханова

РОЛЬ МОЛОДЕЖИ В РАЗВИТИИ ПРАВОВОГО ГОСУДАРСТВА

В данной статье автор большое внимание уделяет развитию демократических принципов при становлении гражданского общества. При национальном, патриотическом воспитании молодежи большую роль играет дух. Мировая глобализация требует знания языка технологии, жесткого контроля управления экономикой и производством. А также вклад государства в развитие политики молодежи.

Ключевые слова: демократия, Конституция, правовое мышление, правовая культура, государство, международный стандарт, этическая норма, интернациональное воспитание, духовное воспитание, макро положение, микро положение, идеологическая политика, стратегия.

Zh.M. Nurmahanova

THE ROLE OF YOUNG PEOPLE IN THE DEVELOPMENT OF STATE

In this article, the author pays great attention to the development of democratic principles in the stavnovleniâ civil society. When national, patriotic education of the youth in the spirit plays a big role. World globalization requires knowledge of the language of technology, strict control of economic management and production. As well as the contribution of the State in the development of policies for young people.

Keywords: democracy, Constitution, legal thinking, legal culture, State, international standard, ethic, international education, moral education, macro, micro, ideological policy, strategy.